

Evropski nalog za hapšenje i evropske integracije u krivičnopravnoj materiji

Miodrag Simović

Akademik prof. dr, sudija Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, redovni profesor Pravnog fakulteta Univerziteta u Banjoj Luci i redovni član Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, vlado_s@blic.net

Vladimir M. Simović

Prof. dr, tužilac Tužilaštva Bosne i Hercegovine i vanredni profesor Fakulteta za bezbjednost i zaštitu Nezavisnog univerziteta u Banjoj Luci i Pravnog fakulteta Univerziteta „Vitez“ u Vitezu, vlado_s@blic.net

Sažetak: Evropski nalog za hapšenje je institut koji koriste pravosudni organi država članica Evropske unije za hapšenje i transfer osoba koje se nalaze u drugim državama članicama Evropske unije, a u cilju krivičnog procesuiranja ili izvršenja krivičnih sankcija, pritvora i drugih mjera koje podrazumijevaju ograničenje slobode, i to u granicama neophodnim za ostvarivanje cilja zbog kojeg se izdaje. Smisao uvođenja ovog naloga je da se ublaži strogi formalizam tradicionalnog sistema ekstradicije i da se klasični model zamijeni progresivnim sistemom predaje lica, čime se potvrđuje međusobno povjerenje država u odluke nacionalnih pravosudnih organa. Cilj je da se izgradi zajednički pravosudni prostor za države članice Evropske unije. Na taj način države se donekle odriču jednog dijela suvereniteta, ali je to zbog viših opštih interesa i dostupnosti pravde za sve i pod jednakim uslovima. U tom kontekstu, od velikog značaja za implementaciju Evropskog naloga za hapšenje je saradnja koja se sprovodi preko nacionalnih organa, kao i specijalizovanih organa Evropske unije kao što su Eurojust, Eurojust, Evropska pravosudna mreža (EAJ) i dr.

Nalog podrazumijeva međusobno uvažavanje i priznavanje između država članica Evropske unije na području međunarodnog krivičnog prava. Evropska unija, odnosno države članice kao i nacionalni sudovi dužni su osigurati poštovanje osnovnih prava uhapšenih osoba, kao i odredbi Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda. Svaka uhapšena osoba na osnovu Evropskog naloga za hapšenje ima pravo na advokata, kao i prevodioca ako ne razumije razloge zbog čega je uhapšena, a sve u skladu s zakonima države u kojoj je uhapšena.

Ključne riječi: Evropski nalog za hapšenje, Evropska unija, ekstradicija, Evropska konvencija o ekstradiciji, izvršenje naloga.

Primljen / Received: 17. jul 2020. / July 17, 2020.

Prihvaćen / Accepted: 17. jul 2020. / July 17, 2020.

UVODNE NAPOMENE

Institut Evropskog naloga za hapšenje (EAW)¹ je nastao na temelju sporazuma potpisanog od strane država članica Evropske unije, odnosno Okvirne odluke o Evropskom nalogu za hapšenje² koje su sačinile i izradile države, za-

¹ U daljem tekstu: Nalog. Council Framework Decision of 13 June 2002 on the European arrest warrant and the surrender procedures between Member States, Decision 2002/584/JHA, Official Journal L 190 od 18.07.2002. Više internet adresa: <http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/l33167.htm> (06.02.2013). Tekst Okvirne odluke na internet adresi: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32002F0584:EN:HTML> (26.6.2020).

² Okvirna odluka o Evropskom nalogu za hapšenje stupila je na snagu 1. januara 2004. godine koju su u početku prihvatilo osam država članica, i to Velika Britanija, Španija, Švedska, Belgija, Portugalija, Danska, Finska i Irska. Ostale države članice su Odluku prihvatile i ugradile u

nacionalna zakonodavstva 1. novembra 2004. godine. Italija je odluku prihvatila 2005. godine a Rumunija i Bugarska prilikom pristupanja Evropskoj uniji - 2007. godine.

Okvirne odluke, kao poseban pravni mehanizam u okviru Evropske unije, ne podrazumijevaju obavezu ratifikaciju i sprovode se putem nacionalnih propisa članica čime se povećava mobilnost i efikasnost organa krivičnog gonjenja. Ove odluke, odnosno akti se na nivou Evropske unije usvajaju jednoglasno u cilju harmonizacije pravnih normi država članica koje donose nacionalne propise radi posredne primjene.

Evropski sud pravde se o pitanju pravne prirode okvirnih odluka izjasnio u slučaju Pupino (C-105/03, Presuda OJ C 193, 06.08.2005, str. 3, ECR I-5285, Maria Pupino) gde je usvojio zaključke koji su kasnije izazvali brojne posljedice i kontroverzne reakcije. Sud je, naime, zaključio da bi za Uniju bilo veoma teško da ostvari i obavlja svoje funkcije i zadatke ako princip lojalne saradnje, koji zahtijeva od države članice da preduzme sve prikladne mere da bi obezbijedila izvršavanje obaveza koje proističu iz prava Evropske zajednice (član 10 Ugovora o

tim smjernica za provedbu Evropskog naloga za hapšenje, a sve kroz izdate priručnike o tome kako izdati ovaj nalog. Okvirna odluka je dio šireg plana zacrtanog još 1999. godine u zaključcima Evropskog savjeta, koji je predviđao unaprjeđivanje principa uzajamnog priznavanja (*mutual recognition*) sudskih odluka unutar Evropske unije. Prema odredbama Okvirne odluke, obaveze države članice obuhvataju potragu, hapšenje, pritvaranje i predaju osoba državi moliteljki. Uzajamno priznavanje je zapravo pravni izraz principa uzajamnog povjerenja (*mutual trust*) pravnih poredaka članica Evropske unije, koji je pretpostavka zajedničkog evropskog sudskog prostora.

Nalog je utemeljen na načelima italijansko-španskog ugovora o izručenju. To je novi institut unutar krivičnopravne saradnje između država članica Evropske unije koji suštinski mijenja dotadašnji sistem prava izručenja. Zasnovan je na načelu uzajamnog priznanja odluka pravosudnih organa država članica, što se odnosi ne samo na pravosnažne presude, već i na odluke koje se donose tokom postupka, te na ideji nadnacionalne evropske saradnje između država članica u cilju približavanja i usklađivanja pravnih normi koji se odnose na međunarodno pravnu pomoć. Cilj izdavanja je zamijeniti postojeći sistem izručenja, provesti judicijalizaciju postupka izdavanja, isključenje političkog-diskrecionog i upravnog postupka a sve radi postizanja djelotvornosti postupka izručenja.

Nalog je institut koji vrijedi na teritoriji cijele Evropske unije, a zamjenjuje dugotrajne postupke izručenja osoba između država članica, u skraćenom i pojednostavljenom sudskom postupku koji za cilj ima krivično gonjenje ili izvršenje krivične sankcije, pritvora ili neke druge mjere propisane zakonom. Skraćuje postupak izručenja između država članica koji je, po pravilu, dugotrajan, a sve u svrhu što efikasnijeg izvršenja krivičnog postupka ili izvršenja krivičnih sankcija, pritvora ili drugih mjera.

Priručnik o izdavanju i izvršavanju Evropskog naloga za hapšenje³ objavila je Evropska komisija kako bi olakšala i pojednostavila svakodnevni rad pravosudnih tijela. Priručnik pruža detaljne smjernice o procedurama za izdavanje i izvršenje Evropskog naloga za hapšenje, ujedno pruža potpuna objašnjenja najvažnije sudske prakse Suda Evropske unije u kojoj se tumače konkretne odredbe vezane i za Okvirnu odluku o Nalogu.

Evropskoj zajednici) ne bi bio obavezujuće i unutar saradnje u okviru trećeg stuba. Stoga je, prema stavu Suda, princip usklađenog tumačenja (conforming interpretation) obavezujući u pogledu okvirnih odluka usvojenih u okviru glave VI Ugovora o Evropskoj uniji. Kada primjenjuju domaće pravo, sudovi država članica su u obavezi da ga tumače koliko god je moguće u svjetlu značenja i svrhe okvirne odluke, da bi se ostvario rezultat koji se njome želi postići i time izbjele kršenja člana 34(2)(b).

³ Brussels, 28.9.2017 C(2017) 6389 final, Commission Notice of 28.9.2017, Handbook on how to issue and execute a European arrest warrant (file:///C:/Users/w7/AppData/Local/Packages/Microsoft.MicrosoftEdge_8wekyb3d8bbwe/TempState/Downloads/Handbook%20on%20issuing%20EAW_EU_en%20(3).pdf – 20.6.2020).

Tradicionalni sistem izručenja temelji se na Evropskoj konvenciji o izručenju iz 1957. godine⁴, dopunjene sa protokolima iz 1975. i 1978. godine⁵. Drugi značajni dokumenti važni za primjenu instituta izručenja su Evropska konvencija o suzbijanju terorizma iz 1977. godine⁶, Konvencija iz 1990. godine kojom se primjenjuje Šengenski sporazum iz 1985. godine i postepeno ukidaju provjere na zajedničkim granicama, Konvencija o pojednostavljenom postupku izručenja između država članica Evropske unije iz 1995. godine i Konvencija o izručenju između država članica Evropske unije iz 1996. godine.

Da bi nadležne sudske vlasti mogle postupati po Nalogu, odnosno mogle donijeti odluku o izvršenju - nalog mora sadržavati sljedeće informacije:

- identitet i državljanstvo tražene osobe,
- ime, adresa, telefonski i telefaks broj i e-mail adresu sudske vlasti izdavanja naloga,
- dokazi i izvršnoj presudi, nalogu za hapšenje ili bilo kojoj drugoj izvršnoj sudskoj odluci koja ima jednak učinak,
- priroda i pravna kvalifikacija krivičnog djela,
- opis okolnosti u kojima je krivično djelo počinjeno, vrijeme, mjesto i stepen sudjelovanja tražene osobe u počinjenju krivičnog djela,
- izrečena kazna, ako postoji pravosnažna presuda ili zapriječena kazna prema pravu države izdavanja naloga,
- ako je moguće, ostale posljedice krivičnog djela.

Da bi se mogao izdati Nalog mora se raditi o krivičnom djelu koje ulazi u njegovo područje primjene. Nalog se može izdati za krivična djela koja su po pravu države izdavanja naloga kažnjiva zatvorskom kaznom, mjerom bezbjednosti minimalnog trajanja 12 mjeseci ili ako je kazna izrečena ili mjera bezbjednosti primijenjena u trajanju od četiri mjeseca. Dakle, ovaj nalog se ne može izdati za bilo koje krivično djelo. Mora se raditi o djelu koje je po njenom pravu krivično djelo kažnjivo kaznom zatvora ili mjerom

⁴ ETS br. 24 (<https://rm.coe.int/16806ed48d>, 2.7. 2020.). Stav 1 člana 2 (djela za koja je dozvoljeno izručenje) ove konvencije utvrđuje da to moraju biti djela kažnjiva prema zakonima zamoljene strane i strane moliteljke. Ovaj stav utvrđuje princip obaveznog izručenja. Zamoljena strana nema diskreciono pravo da odobri ili odbije izručenje. Međutim, ovo pravilo je uvjetovano daljnim odredbama koje predviđaju određene izuzetke.

⁵ Dodatni protokol uz EK o ekstradiciji (Additional Protocol of the European Convention on Extradition, Strazbourg 15.10.1975. godine, stupio na snagu 20.8.1979, stupio na snagu u odnosu na BiH 24.7.2005. godine; objava „Službeni glasnik BiH“ - Međunarodni ugovori broj 4/2005).
Drugi dodatni protokol uz EK o ekstradiciji (Second Additional Protocol of the European Convention on Extradition, Strazbourg 17.03.1978. godine, stupio na snagu 5.6.1983. godine, stupio na snagu u odnosu na BiH 24.7.2005. godine, objava „Službeni glasnik BiH“ – Međunarodni ugovori broj 4/2005).

⁶ European Convention on the Suppression of Terrorism, Strazbourg, 27.1.1977. godine, stupila na snagu 4.8.1978. godine, stupila na snagu u odnosu na BiH 4. 1. 2004. odine, objava „Službeni glasnik BiH“ - Međunarodni ugovori, broj 12/2003.

bezbjednosti. Nalog mora biti preveden na službeni jezik ili jedan od službenih jezika države izvršenja naloga⁷.

TRADICIONALNI METOD EKSTRADICIJE

Ekstradicija, kao pravni institut, podrazumijeva saradnju država, kao i međusobno povjerenje uz uvažavanje načela reciprociteta, a sve u svrhu što efikasnijeg vođenja krivičnog postupka ili izvršenja krivičnih sankcija, pritvora ili drugih mjera. Ona podrazumijeva suverenitet država, ali i međunarodnu saradnju koja se najbolje pojašnjava uz pravni princip *aut dedare aut iudicare*, a koji znači ili izruči ili sudi.

Klasična definicija ekstradicije kao pravnog instituta međunarodnog prava, odnosno međunarodne krivično-pravne pomoći podrazumijeva izručenje osoba stranaca i apatrida drugoj državi na njen zahtjev, a sve radi suđenja zbog počinjenja krivičnog djela ili izvršenja krivične sankcije. Važniji elementi ekstradicije su: propisani postupak, subjekti, predmet i cilj postupka. U tom kontekstu, jurisdikcija je shvaćena kao nadležnost države u odnosu na pojedinca i sinergija više principa (teritorijalnog, državljanstva, zaštitnog i univerzalnog).

Ekstradicija kao pravni institut svoj pravni osnov ima u unutrašnjem pravu svake države, a kako dolazi u dodir sa drugim državama - ima uporište i u međunarodnom pravu i međunarodnim dokumentima.

Tradicionalni sistem izručenja u evropskim državama utemeljen je na Evropskoj konvenciji o ekstradiciji iz 1957. godine i dodatnima protokolima iz 1975. i 1978. godine, kao i na Evropskoj konvenciji o suzbijanju terorizma iz 1977. godine. Prema ovim izvorima međunarodnog krivičnog prava, ekstradiciju možemo shvatiti kao suvereni akt države koja može da izrazi rezerve, kao i određene prepreke za izručenje kao što su: dvostruka kažnjivost, zabrana izručenja za politička i finansijska krivična djela, zabrana izručenja vlastitih državljana i dr.

Stvaranjem Evropske ekonomske zajednice a kasnije i Evropske unije dolazi da liberalizacije tržišta u državama članicama što podrazumijeva i slobodan protok ljudi, roba i kapitala, a samim time i povećanja kriminaliteta iz razloga olakšavanja prolaza kroz državne granice, odnosno njihovom slabijom kontrolom. Sloboda kretanja, kao i nove tehničke inovacije olakšale su kriminalnim grupama i organizacijama vršenje krivičnih djela, dok su organi krivičnog gonjenja, odnosno policija i tužilaštvo bili ograničeni nacionalnim suverenitetom, tj. granicama između država, te odsustvom nadnacionalnog pravosudnog sistema unutar Evropske unije.

Usvajanjem Konvencije o primjeni Šengenskog sporazuma o postepenom ukidanju kontrole na zajedničkim granicama iz 1990. godine stanje se donekle mijenja iz razloga uspostavljanja Jedinstvenog informacionog sustava sa bazama ličnih i drugih podataka za lica koja su „interesantna“ institucijama koja se bave sprječavanjem izvršenja krivičnih djela, kao i njihovom otkrivanju, te dovode nju pred nadležna tijela. Uz navedeno, u praksi se i dalje primjenjivao tradicionalni sistem ekstradicije koji je imao brojne nedostatke kao što su sporost postupka, veliki broj administrativnih prepreka, a što je sve rezultiralo neefikasnošću samog postupka. U funkciji rješavanja negativnih posljedica klasičnog sistema ekstradicije države članice su intenzivirale bilateralne i multilateralne kontakte, kao i regionalnu suradnju i sporazume.

Usvajanju Naloga prethodilo je osnivanje Europol-a⁸ 1995. godine, pokretanje Evropske pravosudne mreže⁹ 1998. godine i Eurojusta¹⁰ 2002. godine¹¹. Takođe je značajan petogodišnji plan saradnje u oblasti pravosuđa i unutrašnjih poslova pod nazivom Tampere program iz 1999. godine. Ovaj program je donio niz značajnih promjena vezanih za postupaka ekstradicije poput ukidanja administrativnih prepreka, odnosno formalizma u postupku izručenja i ubrzanje postupka, te uzajamno priznanje odluka u krivičnopравnim stvarima.

Prethodno su dve činjenice uticale na sadašnji izgled naloga. Najprije, prema Statutu Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju (kao i za Ruandu) država je u obavezi da bez nepotrebnog odgađanja udovolji svakom zahtevu za pomoć ili nalogu za predaju ili za dovođenje optuženih pred Međunarodni sud (član 29 Statuta). Takva obaveznost – bez odgađanja – u izručivanju biće iskorišćena i za Nalog. Ipak, najznačajnije su posljedice terorističkog napada na SAD u septembru 2001. godine, jer je zajednički nalog za hapšenje smatran efikasnim „oružjem“ u suzbijanju međunarodnog terorizma. U političkom smislu, napad je uticao na ubrzanje postupka usvajanja Evropskog naloga za hapšenje u Evropskoj uniji. Osam dana nakon napada predstavljena su dva prijedloga okvirne odluke za Evropski nalog za hapšenje Savjeta za pravosuđe i unutrašnje poslove. Politički dogovor država članica postignut je nakon tri meseca, kada su države čla-

⁸ European Police Cooperation Agency.

⁹ Evropska pravosudna mreža u građanskim i trgovačkim stvarima (EJN u građanskim stvarima) fleksibilna je i nebirokratska mreža kojom se objedinjuju nacionalna pravosudna tijela. Njen je cilj pojednostavniti i ojačati pravosudnu saradnju među državama članicama. EJN u građanskim stvarima, koji djeluje od 2002., poboljšava praktičnu primjenu i provedbu instrumenata Evropske unije u području građanskog pravosuđa.

¹⁰ European Union Agency for Criminal Justice Cooperation.

¹¹ Opšta zadaća Eurojusta i Europol-a jeste olakšati razmjenu informacija i koordinirati nacionalne krivične istrage i progone, ali oni nemaju ovlaštenje sami provoditi istrage i progon. Evropski ured za borbu protiv prevare (OLAF) ima zadaću istraživati prevare i nezakonite aktivnosti koje utiču na Evropsku uniju, ali njegova su ovlaštenja ograničena na upravne istrage.

⁷ Na samom početku sprovođenja Evropskog naloga za hapšenje pojavili su se određeni problemi. Prvo je Savezni ustavni sud Njemačke 2005. godine proglasio odluku o Evropskom nalogu za hapšenje neustavnom, odbijajući da Španiji izruči Mamuna Darkazanlija, njemačkog državljanina sirijskog porijekla, koji je bio osumnjičen da je pomagao rad terorističke grupe. Slična situacija ponovila se i u Poljskoj. Takođe, u prvim godinama sprovođenja ovog naloga osam država članica (uključujući i Njemačku, Italiju i Veliku Britaniju) nisu predočile Evropskoj komisiji statistički izvještaj o sprovođenju naloga.

nice odlučile da proceduru ekstradicije zamijeni Evropski nalog za hapšenje¹².

Nalog podrazumijeva da države članice Evropske unije poštuju odluke nadležnih sudova koje bi trebale prihvatiti i izvršavati bez suvišnog formalizma na vlastitoj teritoriji. Države i državni organi bi trebali postupati prema zahtjevu države potražiteljke za predaju osobe koja je osuđena za krivično djelo ili je u pitanju krivično gonjenje. Razlog uvođenja ovog naloga je ublažavanje strogog formalizma koji karakteriše tradicionalnu metodu ekstradicije, tj. zamjena klasičnog modela novim modernim i progresivnim sistemom izručenja osoba čime se potvrđuje međusobna saradnja i povjerenje država članica u odluke njihovih nacionalnih pravosudnih organa.

EKSTRADICIJA U BOSNI I HERCEGOVINI

Izručenje osumnjičenih, odnosno optuženih ili osuđenih stranih državljana iz Bosne i Hercegovine u drugu državu vrši se prema odredbama Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima¹³, ako međunarodnim ugovorom nije drugačije određeno. Postupak predaje osumnjičenih, odnosno optuženih lica protiv kojih se vodi krivični postupak pred međunarodnim krivičnim sudovima uređuje se posebnim zakonom.

Izručenje stranaca drugoj državi dozvoljava se radi krivičnog gonjenja ili izvršenja pravosnažno izrečene kazne zatvora. Izručenje se dozvoljava se samo za krivična djela kažnjiva kako prema zakonima Bosne i Hercegovine, tako i prema zakonima države moliteljke. Izručenje radi krivičnog gonjenja dozvoljava se samo za krivična djela za koja je i prema krivičnom zakonodavstvu Bosne i Hercegovine i prema zakonima države moliteljke predviđena kazna zatvora od najmanje jedne godine. Izručenje radi izvršenja pravosnažno izrečene kazne zatvora dozvoljava se ako trajanje izrečene kazne ili njen preostali dio koji se treba izvršiti iznosi najmanje četiri mjeseca.

Pretpostavke za izručenje su da: a) lice čije se izručenje traži nije državljanin Bosne i Hercegovine; b) lice čije se izručenje traži ne uživa pravo azila u Bosni i Hercegovini, odnosno da nije u postupku traženja azila u Bosni i Hercegovini u vrijeme podnošenja molbe za izručenje; c) djelo za koje se traži izručenje nije izvršeno na teritoriji Bosne i Hercegovine, protiv nje ili njenog državljanina; d) djelo zbog kojeg se traži izručenje predstavlja krivično djelo i po krivičnom zakonodavstvu Bosne i Hercegovine i po zakonu države u kojoj je izvršeno; e) djelo za koje se traži izručenje nije političko ili vojno krivično djelo; f) po domaćem zakonu nije nastupila zastarjelost krivičnog gonjenja ili zastarjelost izvršenja kazne prije nego što je stranac privođen ili kao osumnjičeni, odnosno optuženi saslušan, da stranac čije se izručenje traži nije zbog istog djela od do-

maćeg suda već osuđen ili da za isto djelo nije od domaćeg suda pravosnažno oslobođen, osim ako se stiču uslovi za ponavljanje krivičnog postupka ili da protiv stranca nije u Bosni i Hercegovini zbog istog djela pokrenut krivični postupak, a ako je pokrenut postupak zbog djela učinjenog prema državljaninu Bosne i Hercegovine - da je položeno osiguranje za ostvarivanje imovinskopravnog zahtjeva oštećenog; g) je utvrđen identitet lica čije se izručenje traži; h) ima dovoljno dokaza za sumnju da je stranac čije se izručenje traži učinio određeno krivično djelo ili da postoji pravosnažno osuđujuća presuda i i) se izručenje stranca ne traži radi: krivičnog gonjenja ili kažnjavanja zbog njegove rase, pola, nacionalnog ili etničkog porijekla, religijskog uvjerenja ili političkih stavova, kao i da se izručenje ne traži za krivično djelo s propisanom smrtnom kaznom prema zakonu države koja traži izručenje, osim ako država koja traži izručenje da garancije da neće biti izrečena ili izvršena smrtna kazna.

Postupak za izručenje osumnjičenih, optuženih ili osuđenih stranaca pokreće se po molbi strane države. Molbu za izručenje podnosi država moliteljka diplomatskim putem ili direktno Ministarstvu pravde Bosne i Hercegovine, ako je to predviđeno međunarodnim ugovorom. Ukoliko sa zamoljenom državom postoji reciprocitet, molba se podnosi diplomatskim putem. Uz molbu za izručenje podnosi se dokumentacija predviđena međunarodnim bilateralnim ugovorom zaključenim između države moliteljke i Bosne i Hercegovine ili multilateralnim ugovorom koji obavezuje dvije države.

Po prijemu molbe za izručenje i prateće dokumentacije Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine će ih odmah prosljediti Tužilaštvu Bosne i Hercegovine. Tužilaštvo Bosne i Hercegovine ispituje da li je molba podnesena u skladu s članom 34 ovog zakona, pa ako utvrdi da molba nije potpuna, zatražiće od Ministarstva pravde Bosne i Hercegovine da nadležni organ države koja traži izručenje otkloni nedostatke molbe.

Ako Tužilaštvo Bosne i Hercegovine utvrdi da je država moliteljka uz molbu dostavila i kompletnu ekstradicionu dokumentaciju, ona se bez odgađanja prosljeđuje Sudu Bosne i Hercegovine na rješavanje. Nakon što se lice lišeno slobode, a čije se izručenje traži, privede sudiji za pretходni postupak na osnovu potjernice Ureda za saradnju s Interpolom, raspisane po međunarodnoj potjernici države moliteljke ili na osnovu molbe strane države, tom licu će se, nakon što se utvrdi njegov identitet, bez odgađanja saopštiti zbog čega se i na osnovu kojih dokaza traži njegovo izručenje i pozvaće se da navede šta ima reći u svoju odbranu.

Pritvor može trajati najduže do izvršenja odluke o izručenju, ali ne duže od šest mjeseci od dana pritvaranja. Pritvor neće biti određen ako je iz same molbe za izručenje očigledno da nema mjesta izručenju.

Privremeni pritvor može trajati 18 dana. Rok se može produžiti na zahtjev države moliteljke, ali ni u kojem slučaju ne može biti duži od 40 dana.

¹² U 2004. godini zabeležen je prvi slučaj primjene Evropskog naloga za hapšenje kada je švedski državljanin uhapšen u Španiji, a zatim izručen Švedskoj.

¹³ "Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", br. 53/09 i 58/13.

Po saslušanju tužioca i branioca, sudija za prethodni postupak će, po potrebi, provesti i druge izviđajne radnje radi utvrđivanja postoje li pretpostavke za izručenje stranca, odnosno za predaju predmeta na kojima je ili pomoću kojih je učinjeno krivično djelo, ako su ti predmeti oduzeti od stranca. Po provedenim izviđajima, sudija za prethodni postupak će spise izviđaja, sa svojim mišljenjem, dostaviti vijeću Suda Bosne i Hercegovine.

U ekstradicionom postupku Sud Bosne i Hercegovine, rješavajući po molbi strane države za izručenje, odlučuje da li su ispunjene zakonske pretpostavke za izručenje. Ako Vijeće Suda Bosne i Hercegovine nađe da su ispunjene zakonske pretpostavke za izručenje stranca, utvrdiće to rješenjem. Protiv ovog rješenja strane i tužilac imaju pravo žalbe vijeću Apelacionog odjeljenja Suda Bosne i Hercegovine, u roku od tri dana od dana prijema rješenja.

Ako Vijeće Suda Bosne i Hercegovine nađe da nisu ispunjene zakonske pretpostavke za izručenje, donijeće rješenje kojim se molba za izručenje odbija. Ovo rješenje biće dostavljeno vijeću apelacionog odjeljenja Suda Bosne i Hercegovine, koje će, po saslušanju tužioca Tužilaštva Bosne i Hercegovine, potvrditi, ukinuti ili preinačiti rješenje. Pravosnažno rješenje kojim se izručenje odbija biće dostavljeno stranoj državi posredstvom Ministarstva pravde Bosne i Hercegovine.

Ako je vijeće Suda Bosne i Hercegovine pravosnažnim rješenjem utvrdilo da su ispunjene pretpostavke za izručenje stranca, ministar pravde Bosne i Hercegovine, nakon uvida u cjelokupni ekstradicioni spis, donosi rješenje kojim se dopušta ili ne dopušta izručenje stranca. Ministar pravde Bosne i Hercegovine može odbiti izručenje ako su u pitanju krivična djela za koja je domaćim zakonom predviđena kazna zatvora do tri godine ili ako je strani sud izrekao kaznu zatvora do jedne godine. U slučaju da ministar pravde Bosne i Hercegovine odbije izručenje lica za koje je Sud Bosne i Hercegovine pravosnažnim rješenjem utvrdio da su ispunjene pretpostavke za izručenje, Tužilaštvo Bosne i Hercegovine može pokrenuti upravni spor. Ministar pravde Bosne i Hercegovine može odlučiti da se odgodi predaja lica čije je izručenje odobreno, dok se protiv tog lica u Bosni i Hercegovini ne provede krivični postupak koji se vodi zbog drugog krivičnog djela ili dok se ne izvrši kazna zatvora koja mu je izrečena u Bosni i Hercegovini.

OSNOVNI ELEMENTI I POJAM EVROPSKOG NALOGA ZA HAPŠENJE

Nalog je novi napredniji oblike instituta ekstradicije čija je temeljna zadaća pojednostavljenje krivičnopravne saradnje između država članica. Pojam sudske vlasti podrazumijeva šire značenje u skladu sa odredbama Evropske konvencije o ekstradiciji pod kojim su se podrazumijevali ne samo sudovi već i državna tužilaštva. Ovaj nalog u osnovi podrazumijeva i nalog za hapšenje i nalog za predaju osobe državi izdavaocu naloga, što mu je i osnovna funkcija.

Okvirna odluka o Evropskom nalogu za hapšenje sadrži četiri poglavlja koja su međusobno povezana. Prvo poglavlje podrazumijeva temeljna načela na kojima se Odluka zasniva i u pravilu je opšteg karaktera, kao i uvodne napomene u drugim dokumentima. Drugo poglavlje reguliše sam postupak predaje traženih osoba. Treće poglavlje se bavi učincima predaje traženih lica, a četvrto predviđa prelazne i završne odredbe koje su standardne sadržine i od značaja za primjenu središnjih odredbi.

Članom 8 Okvirne odluke predviđene su pravna forma i sadržaj naloga koji podrazumijeva, pored ostalog, dokaz o pravosnažnoj presudi, odluka o pritvoru nadležnog organa sa akcentom na kontrolu postupka i donošenje posebne odluke o predaji osoba.

Nalog se može izdati i za izvršenje pravosnažne presude i u pretpretresnoj fazi postupka uz uslov da u državi izdavaocu naloga svi elementi procedure budu ispunjeni, odnosno da budu ispunjene zakonske pretpostavke za određivanje pritvora i ograničenje slobode određenoj osobi. Nalog ima značajno pojednostavljenu strukturu što je i razumljivo jer je jedan od osnovnih ciljeva bio smanjenje administrativnih prepreka koje se karakterizirale tradicionalni postupak ekstradicije, odnosno postupak predaje osoba.

Osnovni elementi, odnosno podaci koje treba da sadrži Nalog su:

- naziv organa izdavaoca naloga koji u pravilu pripadaju sudskoj vlasti države,
- izjava o podignutoj optužnici i namjeri da se osobi sudi,
- podaci o osobi čije se hapšenje traži. Država bi trebala ustupiti sve raspoložive podatke o osobi kao što su: identitet, nacionalnost, ime, adresa, telefon, e-mail adresa, fotografija, fotokopija ličnih dokumenata i slično,
- prateća dokumentacija, ostali nalozi, dokumentacija koju država smatra relevantnom, pa se državi od koje se traži hapšenje mogu dostaviti i ti podaci,
- detalji o počinjenom krivičnom djelu i moguća krivična sankcija. Uz Evropski nalog za hapšenje država mora objasniti kratak opis okolnosti i činjenica koje čine biće krivičnog djela. Zatim, kojim članom je to obuhvaćeno u krivičnom zakonodavstvu, kao i krivičnopravna sankcija koja se može izreći,
- dokazi koji su prikupljeni, opis krivičnog djela, kao i drugi elementi koji služe utvrđivanju jesu li ispunjeni uslovi za izdavanje naloga, a sve kako bi se pristupilo njegovom izvršenju,
- presuda, rješenje ili neki drugi dokument koji se odnosi na osobu koja je predmet izdavanja naloga. U pravilu, mogu se dostaviti i dokumenti, odnosno informacije koje se odnose na krivično djelo i ocjenjuju u svakoj konkretnoj situaciji.

Nalog, pored ovih podataka, može sadržavati i druge zahtjeve poput pljenidbe stvari koji se smatraju dokazima ili imovine stečene izvršenjem krivičnog djela, a koji nisu

obavezni kao osnovni elementi naloga. Dakle određuju se fakultativno - u zavisnosti od svakog pojedničnog slučaja.

Forma i sadržaj naloga standardizirani su u pogledu obaveznih elemenata u cilju bržeg i lakšeg izvršenja i bez dodatnih komplikacija, osim u izuzetnoj složenim slučajevima. Veoma veliku ulogu u izvršenju ekstradicije ima i službeni jezik između država članica, pa zemlja potražiteljka u pravilu dostavlja nalog i na jeziku države koja izvršava nalog.

PROCEDURA I PRIMJENA EVROPSKOG NALOGA ZA HAPŠENJE

Evropski nalog za hapšenje može izdati svaka država članica Evropske unije i on se primjenjuje na teritoriji svih članica ove unije. Nadležni organi za izdavanje naloga jeste sudski organ države članice, a izdavalac ima obavezu da obavijesti Generalni sekretarijat Evropske unije o delegiranom nadležnom organu. Ostali subjekti koji se pojavljuju u procesu izdavanja naloga su drugi organi koja država može imenovati - u zavisnosti od ustavnih rješenja.

U postupku važnu ulogu ima i Evropska pravosudna mreža (*European Justice Network – EJN*), čiji je zadatak pružanje pomoći u dijelovima poslova iz nadležnosti organa država članica. Sve države imaju pravo i mogućnost da iskoriste kapacitete Evropske pravosudne mreže, Interpola i Šengenskog informacionog sistema¹⁴ u prosljeđivanju Evropskog naloga za hapšenje, a sve u cilju da nadležni organ dobije što brže i efikasnije nalog.

Evropski nalog za hapšenje se izdaje radi:

- istrage za počinjeno krivično djelo. Podrazumijeva se da osoba nije osuđena i da je u toku prekrivični postupak, pa se osumnjičeno lice može pojaviti kao izvršilac, saizvršilac, pomagač, podstrekač ili organizator;
- izvršenja krivične sankcije. U pitanju je situacija u kojoj je osoba u statusno-pravnoj situaciji koja je potpuno drukčija od prethodne, jer je krivični postupak završen i donesena je osuđujuća presuda. U slučaju da je osoba u bjekstvu, odnosno ako nije dostupna nadležnim pravosudnim organima države članice u kojoj je osuđeno, osoba se potražuje radi izvršenja krivičnopravne sankcije;

¹⁴ Šengenski informacioni sistem (i njegova druga generacija – SIS II) čini srž saradnje u šengenskom prostoru. Radi se o informacionom sistemu koji organima granične kontrole, carinskim organima i policiji, dakle organima zaduženim za kontrolu spoljnih šengenskih granica, kao i unutar šengenskog prostora, omogućava razmjenu upozorenja o traženim ili nestalim licima i stvarima, kao što su na primjer ukradena vozila ili dokumenta. SIS II zatim igra važnu ulogu u tome što kompenzuje ukidanje kontrole na unutrašnjim granicama i omogućava slobodu kretanja ljudi u okviru šengenskog prostora. Opšta pretpostavka za adekvatno funkcionisanje SIS II je uzajamna saradnja država članica, bilo da se radi o nivou predavanja informacija, provjeri zapisa, zauzimanju stava vezano za razmatranu stvar ili poštovanju termina. S obzirom na ishode koje može imati evidencija lica u SIS II, neophodno je obezbijediti sva zagarantovana prava subjekata čiji su podaci unijeti i njihov neometani učinak.

- izvršenje odluke o pritvoru takođe je jedan od oblika prekrivičnog postupka, gdje se donosi odluka o zadržavanju lica u pritvoru, a osoba se nalazi na teritoriji druge države članice. U ovom slučaju može se izdati evropski nalog radi hapšenja i predaje.

Da bi se izdao Nalog, moraju se ispuniti određeni uslovi, i to kumulativno, bez postojanja smetnji. Nalog se izdaje u sljedećim slučajevima:

- kada je određena kazna zatvora od četiri mjeseca ili je donijeto rješenje o pritvoru u istom trajanju. Kazna zatvora odnosi se na slučaj kada se osoba traži zbog izdržavanja kazne, nakon nastupanja pravosnažnosti presude. Drugi navedeni slučaj postoji kada se osoba traži radi izvršenja odluke mjere pritvora. U oba slučaja u pitanju je minimum od četiri mjeseca zatvora ili pritvora;
- kada je riječ o krivičnom djelu za koje je predviđena maksimalna kazna zatvora u trajanju od jedne godine;
- kada je djelo predviđeno u krivičnom zakonodavstvu u obje države, iako ovaj izuzetak poznaje i tradicionalni postupak ekstradicije.

Okvirnom odlukom o Evropskom nalogu za hapšenje usvojen je i Katalog od 32 krivična djela koja su po svojoj vrsti, prirodi i težini svrstana u veoma opasna i štetna krivična djela -suprotna interesima i ciljevima Evropske unije. Za pomenuta krivična djela države članice Evropske unije dužne su da izvrše svaki izdati Evropski nalog za hapšenje bez izuzetka i bez potvrde dvostruke inkriminacije krivičnog djela. Krivična djela propisana u „Katalogu 32“ su: Učestvovanje u organizovanoj kriminalnoj grupi, Terorizam, Trgovina ljudima, Seksualna eksploatacija djece i dječija pornografija, Ilegalna trgovina narkoticima, Ilegalna trgovina oružjem, Korupcija, Financijske prevare, Falsificiranje novca, Djela visokotehnološkog kriminaliteta, Ekološki kriminal, Neovlašteni ulazak i boravak u državi, Ubistvo, Ilegalna trgovina ljudskim organima, Kidnapovanje, Rasizam i ksenofobija, Oružana pljačka, Ilegalna trgovina kulturnim dobrima, Obmane i prevare, Reketiranje i iznude, Krivotvorenje i piratstvo proizvoda, Falsifikovanje administrativnih dokumenata i njihova trgovina, Falsifikovanje sredstava plaćanja, Nezakonita trgovina hormonskim supstancama, Nelegalna trgovina nuklearnim i radioaktivnim materijalima, Trgovina ukradenim vozilima, Silovanje, Piromanija, Zločini iz nadležnosti Međunarodnog krivičnog suda, Nezakonita otmica aviona i brodova i Sabotaža.

Dodatni uslov je da minimalna propisana kazna u državi koja traži izvršenje naloga bude tri godine zatvora. Svi navedeni izuzeci predstavljaju uvođenje opšteg pravila i navedena djela uvode se kao spisak težih krivičnih djela u svakoj državi. Navedeni uslov ne bi trebao da predstavlja prepreku za izvršenje Naloga jer su djela koja imaju teži oblik za koji je zapriječena visoka zatvorska kazna. Nabrojana krivična djela su podložna izmjeni, dopuni i proširenju na druga krivična djela.

Primjena Naloga i procedura primjene razlikuje se od tradicionalnog postupka ekstradicije jer se u konkretnom

slučaju ne razmatraju dokazi, već samo tehnički detalji za izdavanje naloga, odnosno provjera jesu li ispunjeni svi uslovi za izručenje. Procedura podrazumijeva provjeravanje ispunjenosti uslova, kao i forme od strane ovlaštene osobe, odnosno sudije¹⁵. U roku od 60 dana nadležni sudija bi trebao donijeti odluku hoće li isporučiti državi zamoliteljki uhapšeno lice. Ukoliko postoji saglasnost uhapšene osobe da se izruči na temelju izdatog naloga - procedura je znatno kraća i odluka se u pravilu donosi u roku od 10 dana od kada je uhapšeno lice dalo saglasnost.

Nakon donesene odluke o izručenju nadležni organ obavještava državu koja je izdala Nalog, nakon čega slijedi samo proces transfera uhapšenog lica i predaja državi zamoliteljki. Tehnički i operativni detalji samog postupka podrazumijevaju i određene troškove koji se pojavljuju povodom hapšenja, transfera, smještaja i osiguranja osobe, ishrane, ljekarskog pregleda i slično, koje su u pravilu djeliće države izvršenja i država izdavalac Naloga.

Nalog je institut koji je u značajnoj mjeri unaprijedio tradicionalni metod ekstradicije, sam proces izdavanja je nezavisan i automatizovan, te je samom Okvirnom odlukom predviđena zabrana diskriminacije koja podrazumijeva da se nalog neće izvršiti ukoliko je izdat u svrhu progona ili kažnjavanja osobe na temelju pola, rase, religije, etničkog porijekla i slično. Takođe je predviđena mogućnost, odnosno pravo svake države članice da odbije izvršenje Naloga ukoliko se sumnja da će osoba biti osuđena na smrtnu kaznu, izložena torturi ili sličnim nehumanim uslovima, ponižavajućoj kazni i tretmanu. Kao poseban vid garancije moguće je zahtijevati od države izvršenja Naloga da izda dopunska jamstva, saglasno ustavnom poretku i ljudskim pravima.

EVROPSKI JAVNI TUŽILAC

Vijeće Evropske unije dalo je saglasnost za imenovanje glavnog evropskog tužioca (*European Public Prosecutor*), čije imenovanje potvrđuje Evropski parlament. Osnivanje Ureda evropskog javnog tužioca predviđeno je Ugovorom o funkcionisanju Evropske unije (UFEU) u kontekstu područja slobode, sigurnosti i pravde. U Ugovoru se izričito zahtijeva da Ured evropskog javnog tužioca bude osnovan od Eurojusta. Ugovorom je predviđeno da je zadaća Ureda evropskog javnog tužioca suzbijati krivična djela koja utiču na finansijske interese Unije. To zahtijeva nezavisna ovlaštenja istrage i

krivičnog progona, uključujući sposobnost provedbe istrage u prekograničnim i složenim predmetima.

Proces formiranja Ureda evropskog javnog tužioca počeo je 3. aprila 2017. godine kada se 16 država članica Unije obratilo saopštenjem za medije u kojem su istakli da nastupaju ujedinjeno i sa pojačanom saradnjom u borbi protiv prevara u vezi sa budžetom Evropske unije, a sve sa ciljem uspostave Ureda evropskog javnog tužioca (EPPO).

Države članice se postigle dogovor o uspostavi Ureda kojim se utvrđuju pojedinosti njegovog funkcionisanja i uloge. Ured evropskog javnog tužioca je ovlašten istraživati i krivično goniti prevare u Evropskoj uniji, kao i druga krivična djela kojima se ugrožavaju finansijski interesi Evropske unije¹⁶. Središnji ured je smješten u Luksemburgu, a radi kao kolegijalno tijelo sastavljeno od dva nivoa, i to glavnog evropskog tužioca i delegiranih evropskih tužilaca (*European Delegated Public Prosecutors*) koji se nalaze u državama članicama. Nadležnost glavnog evropskog tužioca i delegiranih tužilaca se zasniva na načelu nedjeljivosti i solidarnosti

Glavni evropski tužilac organizuje rad Ureda evropskog javnog tužioca i predstavlja Ured sa drugim institucijama Evropske unije, državama članicama i trećim zemljama. Ima dva zamjenika, a predsjedava kolegijem tužilaca koji je zadužen za utvrđivanje strategije i internih pravila, te za osiguranje usklađenosti među slučajevima i unutar njih.

Svaki tužilac može da postupa u bilo kojoj državi članici i da koristi pomoć delegiranog domicilnog - nacionalnog tužioca. Za pokretanje krivičnog postupka važi princip - načelo legaliteta sa određenim izuzecima.

Istražne nadležnosti evropskog javnog tužioca moguće je klasifikovati u tri grupe: mjere koje nemaju prinudni karakter (*non-coercive measures*), prinudne mjere koje ne zahtijevaju prethodno sudsko odobrenje (*coercive measures without prior judicial authorization*) i prinudne mjere koje evropski javni tužilac može preduzeti jedino uz prethodno sudsko odobrenje (*coercive measures with prior judicial authorization*).

Istraga počinje prvom radnjom tužioca i završava sa predajom predmeta sudu. Po pravilu je tajna, a mjere ograničavanja prava i sloboda preduzimaju se po načelu nužnosti i srazmjernosti u skladu sa Evropskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda. U toku istrage tužilac ima pravo da ispituje osumnjičenog, prikuplja relevantne informacije, zahtijeva vještačenje i određivanje pritvora, saslušava svjedoke, po odobrenju sudije naređuje pretres i snimanje telefonskih razgovora i obavještava okrivljenog o optužbi. Za lišavanje slobode i izdavanje važe pravila Evropskog naloga za hapšenje.

Sudsku kontrolu prethodnog krivičnog postupka vrši nezavisni "sudija slobode" (*judge off freedoms*), koga prema

¹⁵ U Austriji su za izdavanje Naloga nadležni okružni i pokrajinski sudovi, dok je sudija za prekršaje pokrajinskog suda nadležan za izvršenje Naloga. Centralni organi koji pružaju pomoć u sprovođenju Naloga su Federalno ministarstvo pravde, Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova i Kancelarija Federalne kriminalističke policije. U Mađarskoj je za izvršenje Naloga nadležan sud u Budimpešti, dok je Ministarstvo pravde centralno administrativno tijelo za primanje i upućivanje Naloga. U Francuskoj su za upućivanje i primanje naloga za hapšenje nadležne posebne organizacione jedinice u Ministarstvu pravde: Direkcija za krivične stvari i pomilovanje i Kancelarija za međunarodnu pravnu pomoć u krivičnim stvarima. Posrednu ulogu u utvrđivanju nadležnog organa za izdavanje Naloga ima Evropska pravosudna mreža (EJN), koja može da pruži pomoć u rješavanju tog problema.

¹⁶ Vidi Zelenu knjigu o krivičnopravnoj zaštiti finansijskih interesa Zajednice i uspostavi dužnosti evropskog javnog tužioca, 11. decembar 2001. COM (2001)715 završna verzija i njeno naknadno izvješće, 19. marta 2003 COM (2003)128 završna verzija.

svojim propisima zamjenjuje nacionalna država s obzirom na sjedište delegiranog tužioca. Corpus Juris takođe predviđa procesna i dokazna pravila koja omogućuju da se dokazi relevantni za ova krivična djela prikupljaju na teritoriji svih država članica i da se sudsko-procesna valjanost tako prikupljenih dokaza cijeni primjenom istih pravila.

Prava optuženog su definisana u skladu sa članom 6 Evropske konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, odnosno članom 10 Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima. Važi presumpcija nevinosti, a teret dokazivanja je na tužiocu.

RAZLIKA IZMEĐU EVROPSKOG NALOGA ZA HAPŠENJE I TRADICIONALNOG IZRUČENJA ILI EKSTRADICIJE

Evropski nalog za hapšenje je pojednostavljeniji pre-kognitivni sudski postupak sa elementima međunarodne krivičnopravne saradnje u kojem se osoba predaje drugoj državi za potrebe vođenja krivičnog postupka ili izvršenja krivične sankcije, pritvora ili druge mjere kojom se oduzima ili ograničava sloboda. Nalog izdaje ustavom nadležno tijelo jedne države članice Evropske unije i taj nalog vrijedi na području svih država članica, odnosno na cijeloj teritoriji Evropske unije.

U pitanju je zahtjev pravosudnog tijela jedne od članica Evropske unije za hapšenje osobe u drugoj članici Evropske unije i njenu predaju zemlji zamoljiteljki u svrhu krivičnog gonjenja ili izvršenja krivičnopravne sankcije, pritvora ili druge mjere. Mehanizam se temelji na načelu uzajamnog priznavanja pravosudnih odluka i primjenjuje se u svim državama Evropske unije.

Način funkcionisanja je dosta pojednostavljen i vrši se putem direktnog kontakta između pravosudnih organa. Prilikom primjene Naloga nadležna tijela moraju poštovati prava osumnjičenih ili optuženih osoba, kao što su pravo na advokata, pravo na prevodioca i pravo na informisanje, a sve u skladu sa propisima zemlje u kojoj je osoba uhapšena.

Razlike između Naloga i tradicionalnog izručenja ogleđaju se u:

1. vremenskom ograničenju. Zemlja u kojoj je osoba uhapšena mora donijeti konačnu odluku o izvršenju Naloga najkasnije u roku od 60 dana od dana hapšenja osobe. Ako osoba da svoju saglasnost za predaju, odluka se donosi u roku od 10 dana. Tražena osoba treba se predati što je prije moguće na dan koji su dogovorila nadležna tijela, a najkasnije 10 dana od konačne odluke o izvršenju Naloga;
2. provjeri dvostruke kažnjivosti – nije potrebna za 32 kategorije krivičnih djela. Za 32 kategorije krivičnih djela ne provjerava se da li akt krivično djelo u obje zemlje. Jedini je zahtjev da se u zemlji koja je izdala Nalog učinilac kažnjava kaznom od najmanje tri godine zatvora.
3. pravosudnoj saradnji. Odluke donose isključivo pravosudna tijela, bez uplitanja zakonodavne i izvršne vlasti;

4. izručenju vlastitih državljana. Zemlje Evropske unije više nisu u mogućnosti odbiti predaju, odnosno izručiti vlastite državljane, osim ako same ne preuzmu izvršenje zatvorske kazne tražene osobe;
5. jemstvu. Zemlja koja izvršava Nalog može zahtijevati sljedeća jemstva: (a) osoba će nakon određenog razdoblja imati pravo zatražiti preispitivanje kazne ako je riječ o kazni doživotnog zatvora, (2) tražena osoba može izdržati preostalu kaznu zatvora u zemlji hapšenja, ako je državljanin te zemlje ili u njoj ima boravište;
6. ograničenim razlozima za odbijanje. Zemlja može odbiti predaju tražene osobe samo na temelju jednog od obaveznih ili neobaveznih razloga. Obavezni razlozi su: osobi je već suđeno za isto krivično djelo (*ne bis in idem*); maloljetne osobe (osoba nije navršila dob za krivičnu odgovornost u zemlji hapšenja) i amnestija (zemlja u kojoj je osoba uhapšena, mogla je tu osobu krivično goniti ali je to krivično djelo u toj zemlji obuhvaćeno amnestijom). Neobavezni razlozi su: nepostojanje dvostruke kažnjivosti za krivična djela osim 32 krivična djela propisana u članu 2 stav 2 Okvirne odluke o Evropskom nalogu za hapšenje, teritorijalna nadležnost, krivični postupak u toku u zemlji izvršenja, zastara itd.

PRIMJENA EVROPSKOG NALOGA ZA HAPŠENJE U REPUBLICI HRVATSKOJ

Prihvatanjem Odluke Evropskog vijeća o Nalogu Republike Hrvatska je morala promijeniti i prilagoditi svoj ustav, na način da se državljanin Republike Hrvatske može izručiti drugoj državi kada postoji odluka o izručenju ili predaju - sve u skladu sa međunarodnim ugovorima i pravnom stečevinom Evropske unije. Zakon o pravosudnoj saradnji u krivičnim stvarima s državama članicama Evropske unije¹⁷ je u regionu najpoznatiji po slučaju Perković, kada je Hrvatska, nakon ulaska u Evropsku uniju, pokušala da ograniči njegovo trajanje na slučajeve poslije 2002 godine. Nakon pritiska Njemačke, zakon je izmijenjen, a nekadašnji jugoslovenski obavještajac, Josip Perković, izručen je Njemačkoj, gdje je osuđen zbog ubistva hrvatskog emigranta iz 1983 godine.

U Zakonu o pravosudnoj saradnji u krivičnim stvarima s državama članicama Evropske unije nalaze se i odredbe koje se odnose na Evropski nalog za hapšenje. Zakon je podijeljen u devet poglavlja i sadrži 133 člana, te osim Naloga podrazumijeva i sljedeće institute pravosudne saradnje: nalog za osiguranje imovine ili dokaza¹⁸, evropski nalog za pribavljanje dokaza¹⁹, priznanje i izvršenje naloga za odu-

¹⁷ "Narodne novine" br. 91/10, 81/13, 124/13, 26/15, 102/17 i 68/18.

¹⁸ Nalog za osiguranje imovine ili dokaza je odluka nadležnog pravosudnog tijela države članice, donesena u krivičnom postupku u cilju sprječavanja uništenja, izmjene, uklanjanja, prenošenja ili prodaje.

¹⁹ Evropski nalog za pribavljanje dokaza je odluka nadležnog pravosudnog tijela države članice izdata sa svrhom pribavljanja predmeta, dokumenata i podataka koja je izdata u: a) krivičnim postupcima pravosudnih tijela ili postupcima koji će biti pokrenuti pred tim tijelima, zbog

zimanje imovine ili predmeta, priznanje i izvršenje odluka o novčanoj kazni, priznanje i izvršenje presuda kojima je izrečena kazna zatvora ili mjera koja uključuje oduzimanje slobode i priznanje i izvršenje presuda i odluka kojima su izrečene probacijske mjere i alternativne sankcije.

Takođe, postoje i slučajevi u kojima se Nalog neće izvršiti, u slučaju da postoje pravne smetnje za osobu koja se potražuje, a one mogu biti apsolutne i relativne.

Apsolutne smetnje za izvršenje Naloga su:

- ako je nalog izdat za djelo koje je u Republici Hrvatskoj obuhvaćeno amnestijom, a na temelju zakona postoji nadležnost domaćeg suda,
- ako je sud obaviješten da je tražena osoba već pravosnažno osuđena u nekoj od država članica za isto djelo pod uslovom da je krivična sankcija izvršena ili se trenutno izvršava ili se više ne može izvršiti prema pravu države u kojoj je donesena presuda,
- ako tražena osoba u trenutku počinjena krivičnog djela nije navršila 14 godina života,
- ako djelo na koje se odnosi Nalog ne predstavlja krivično djelo prema domaćem zakonodavstvu,
- ako se u Republici Hrvatskoj protiv osobe za kojom je izdat Nalog vodi krivični postupak zbog istog djela zbog kojeg je nalog izdat, osim ako su se državni advokat i nadležno tijelo države izdavanja sporazumjeli da postupak vodi pravosuđe države izdavanja,
- ako je domaće pravosuđe odlučilo da neće pokrenuti krivični postupak za djelo za koje je izdat Nalog jer je osumnjičeni ispunio obaveze koje su mu naložene kao uslov za nepokretanje postupka,
- ako je prema domaćem pravu nastupila zastara krivičnog progona ili izvršenja krivičnog postupka, a postoji nadležnost Republike Hrvatske na temelju domaćeg prava,
- kada je sud primio obavijest da je tražena osoba već pravosnažno osuđena u trećoj državi zbog istog djela, a sankcija je izvršena ili se trenutno izvršava ili se više ne može izvršiti prema pravu države u kojoj je donesena presuda.

Relativne smetnje zbog kojih pravosuđe tijelo može odbiti izvršenje Naloga su:

- ako je domaće pravosuđe odlučilo da neće pokrenuti krivični postupak za djelo za koje je izdat nalog ili je krivični postupak obustavljen ili je donesena pravosnažna presuda protiv tražene osobe u nekoj od država članica za isto djelo.

krivičnog djela prema nacionalnom zakonodavstvu države izdavanja, b) postupcima pred upravnim tijelima zbog djela koja su kažnjiva prema nacionalnom pravu države izdavanja jer predstavljaju kršenje nacionalnog prava i kad odluka tih tijela može dovesti do postupka pred krivičnim sudom, c) u postupcima pravosudnih tijela u vezi s djelima kažnjivim prema nacionalnom pravu države izdavanja jer predstavljaju kršenje zakona i kad odluka može dovesti do daljnjih postupaka pred krivičnim sudom, d) u vezi navedenim postupcima koji se odnose na krivična djela ili prekršaje za koje se može pozvati pravna osoba na odgovornost ili se kazniti u državi izdavanja.

- ako se nalog odnosi na djela koja su u cijelosti ili djelimično počinjena na teritoriji Republike Hrvatske ili su počinjena van teritorija države izdavanja, a domaće pravo ne dopušta krivični progon za ta djela kada su počinjena van teritorije Republike Hrvatske.

Državni organ zadužen za proces provedbe i implementacije Naloga je Ministarstvo pravosuđa Republike Hrvatske kao središnje tijelo za koordinaciju pravosudne saradnje između domaćih pravosudnih tijela i pravosudnih organa drugih država članica Evropske unije. Za primanje i prosljeđivanje instrumenata pravosudne saradnje nadležni su: Županijski sud u Bjelovaru, Županijski sud u Velikoj Gorici, Županijski sud u Vukovaru i Županijski sud u Zadru.

Ako se provodi istraga zbog kažnjivih djela iz djelokruga Eurojusta, koja uključuje postupanje nadležnih pravosudnih tijela Republike Hrvatske i pravosudnih tijela još jedne države članice ili neke treće države, domaća pravosudna tijela mogu se obratiti Eurojustu radi unapređivanja: 1) koordinacije nadležnih pravosudnih tijela, 2) suradnje nadležnih tijela na pružanju uzajamne pravne pomoći, prilikom izvršavanja instrumenata pravosudne suradnje iz člana 1 ovog zakona, 3) učinkovitosti istraga i mjera određenih u cilju krivičnog progona.

ZAKLJUČAK

Jačanjem pravosudne saradnje među državama članicama Evropske unije, a sve u svrhu suzbijanja i sprječavanja kriminala - pojavila se potreba za primjenu instituta kao što je Evropski nalog za hapšenje čime se jača poštovanje temeljnih vrijednosti na kojim počiva Evropska unija kao što su sigurnost i vladavina zakona. Donošenjem Okvirne odluke o Evropskom nalogu za hapšenje zamjenjuje se klasični institut ekstradicije koja je dugo predstavljala pojam sigurnosti, povjerenja i saradnje između država. Dotadašnji tradicionalni sistem izručenja zamjenjuje se sistemom predaje između nadležnih pravosudnih tijela. Olakšano je funkcionisanje između država članica i došlo do boljih rezultata nego kod primjene tradicionalnog metoda ekstradicije, a što je i osnovna svrha Naloga.

Nalog ima veliki značaj jer nakon što ga je izdala jedna od država članica - vrijedi na teritoriji cijele Evropske unije, odnosno na teritoriji svih država članica. Ovakav oblik pravosudne saradnje najbolji je primjer načela uzajamnog priznanja i jedan od oblika pravosudne saradnje koji su u svoja zakonodavstva implementirale sve države članice Evropske unije. Osnov primjene Naloga je usaglašenost pravnih sistema država članica i uzajamno povjerenje između njihovih pravosuđa koja više ne ispituju ispunjenost niza uslova radi izručenja lica, koji se zahtijevaju kod klasične ekstradicije.

Putem Naloga provodi se jednostavniji i ubrzaniji postupak, sa značajno smanjenim troškovima. Kako je Evropska unija nadnacionalna zajednica država, sam naziv ukazuje na saradnju i međusobnu pomoć kako u pravosudnim tako i u ostalim područjima.

Na ovaj način se države odriču jednog djela svog suvereniteta, ali se jača izgradnja zajedničkog pravosudnog prostora, u cilju jačanja vladavine prava, odnosno dostupnosti pravde i prava za sve i u jednakim uslovima. U dosadašnjoj praksi najveći problem se javljao prilikom izručivanja vlastitih državljana drugim državama. Daljnjom saradnjom između država članica, uz sve navedene poteškoće, ipak je opravdano očekivati da će se različite pravne norme harmonizirati, odnosno ujednačiti u jedinstveni nadnacionalni pravni sistem.

Bosna i Hercegovina nije u obavezi da primjenjuje institut Naloga do učlanjenja u Evropsku uniju. U trenutku prijema u Evropsku uniju Bosna i Hercegovina treba biti u potpunosti spremna da ga primijeni. Međutim, za njegovu primjenu Bosna i Hercegovina najprije treba da postane član Evropske unije, a do tada će morati da u policijskoj i pravosudnoj oblasti ispuni uslove čija će se ispunjenost i usaglašenost sa evropskim standardima procjenjivati kroz napredak u oblastima koje regulišu pitanja slobode, pravde i bezbjednosti.

LITERATURA

- Apap, J., Carrera, S. (2004). „European Arrest Warrant: A Good Testing Ground for Mutual Recognition in the Enlarged EU“, *CEPS Policiy Brief*, 46, <http://www.ceps.eu/ceps/do wnload/947> (20.6.2020).
- Bassiouni M.Ch. (1969). „International Extradition, A summary of the Contemporary American Practice and Proposed Formula“, *Wayne Law Review*, Vol. 15, 733.
- Botonjić, E. (2012). „Evropski nalog za hapšenje i predaju“, *Institut za pravo i finansije*, Beograd, <http://www.ipf.com> (25.6.2020).
- Broadbridge, S. (2009). The European arrest warrant in practice, House of Commons Standard Note, London, SN/HA/4979, <http://www.parliament.uk/briefingpapers/ commons/lib/ research/ briefings/snha-04979.pdf> (29.6.2020).
- Burić, Z. (2007), „Evropski nalog za uhićenje“, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, 1, Vol. 14, Zagreb, 221.
- Cassese, A., Gaeta; P. (2013). *International Criminal Law, Third Edition*, Oxford University Press.
- Council Framework Decision of 13 June 2002 on the European arrest warrant (EAW) and the surrender procedures between Member States, Decision 2002/584/JHA, Official Journal L 190 od 18.07.2002.
- Council Framework Decision of 13 June 2002 on the European arrest warrant and the surrender procedures between Member States, Decision 2002/584/JHA, Official Journal L 190 od 18.07.2002.
- Degan, V., Pavišić, B. (2005). *Međunarodno kazneno pravo*. Pravni fakultet, Rijeka.
- Đorđević, S. (2011). *Evropski nalog za hapšenje: deset pitanja i deset odgovora*, Beogradski centar za bezbednosnu politiku, Beograd.
- Đurđić, V. (2012). „Evropski nalog za hapšenje“, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Novom Sadu*, 1, Vol. 46, 1, Novi Sad, str. 21-37.
- Gibbins, B. (2003). „The European Arrest Warrant - Championship Contender“, *ERA-Forum*, vol. 4, no. 4, 38–46.
- Grubač, M., Ilić, G., Majić, M. (2009). Komentar Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima: sa odabranim konvencijama i ugovorima, *Službeni glasnik i Pravni fakultet*, Beograd.
- Jimeno-Bulnes, M. (2007). „The Enforcement of the European Arrest Warrant: A Comparison Between Spain and the UK“, *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*, vol. 15, 263–307.
- Nikač, Ž., Korajlić, N., Bećirović, M. (2013). Evropski nalog za hapšenje i predaju kao supstitut ekstradicije u EU, *Kriminalističke teme*, Sarajevo, 1-2, 75-91.
- Palmieri, M. (2005). The European integration in criminal field: The European arrest warrant, *Temida*, Beograd, Vol. 8, iss. 4, 37-43.
- Petrović, B., Jovašević, D. (2010). *Međunarodno krivično pravo*, Pravni fakultet, Sarajevo.
- Pollicino, O. (2008). European Arrest Warrant and Constitutional Principles of the Member States: a Case Law-Based Outline in the Attempt to Strike the Right Balance between Interacting Legal Systems, *German Law Journal*, Vol. 9, No. 10, str. 1321.
- Raljanović, M. (2009). Evropski nalog za hapšenje. U: Gajin, S. (ur.). Pravo i politika Evropske unije iz perspektive domaćih autora. Beograd: Centar za unapređenje pravnih studija (<http://cups.rs/wp-content/uploads/2010/03/Pravo-Evropske-unije-iz-perspektivedomacih-autora.pdf> - 27.6.2020).
- Simić, B., Nikač, Ž., (2010). „Mesto i uloga Evropa u međunarodnoj policijskoj saradnji“, *Nauka, bezbednost i policija*, 2, Vol. 15, Beograd, str. 61-70.
- Simović, M., Blagojević, M. (2013). *Međunarodno krivično pravo*, Pravni fakultet Univerziteta u Istočnom Sarajevu.
- Simović, M. (2018). *Krivično procesno pravo II, Posebni dio*, Pravni fakultet Univerziteta u Istočnom Sarajevu.
- Stojanović, Z. (2011). Izlaganje na Međunarodnom stručnom skupu „Evropske integracije i međunarodna krivičnopravna saradnja“, Institut za uporedno pravo i Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, Beograd.
- Tripković, B. (2008). Evropski nalog za hapšenje u praksi ustavnog sudstva: ka kooperativnom konstitucionalizmu, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Novom Sadu*, 1–2, 785–807.

Internet izvori:

- http://en.wikipedia.org/wiki/European_Arrest_Warrant
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriSe rv/LexUriServ.do?uri=CELEX:32002F0584:EN:HTML> (6.5.2020).
- http://en.wikipedia.org/wiki/European_Arrest_Warrant (6.5.2020).
- European Commission, http://ec.europa.eu/justice/policies/criminal/extradition/polici es_criminal_extradition_en.htm (20.5.2020).
- European Judicial Network, <http://www.ejn-crimjust.europa.eu/> (21.5.2020).

European Arrest Warrant and European Integrations in Criminal Matter

Miodrag Simović

Academician Prof. Dr, Judge of the Constitutional Court of Bosnia and Herzegovina, Full Professor of the Faculty of Law of Banja Luka University and Full Member of the Academy of Sciences and Arts of Bosnia and Herzegovina

Vladimir M. Simović

Prosecutor of the Prosecutor's Office of Bosnia and Herzegovina and Associate Professor at the Faculty of Security and Protection Independent University in Banja Luka and Faculty of Law University „Vitez“ Vitez

Abstract: The European arrest warrant is an institution used by the judicial authorities of the Member States of the European Union to arrest and transfer persons who are in other Member States of the European Union, for the purpose of criminal prosecution or execution of criminal sanctions, detention and other measures of restraints, which imply the limitation of freedom within the boundaries necessary to achieve the purpose for which it is issued. The purpose of introducing this order is to mitigate the strict formalism of the traditional extradition system and to replace the classical model with a progressive system of extradition, which confirms the mutual trust of states in the decisions of national judicial bodies. The goal is to build a common judicial space for the Member States of the European Union. In this way, the states to some extent renounce a part of their sovereignty, for the purpose of higher general interests and accessibility to justice for everyone and under equal conditions. In this context, of great importance for the implementation of the European Arrest Warrant is the cooperation that is carried out through national authorities, as well as specialized bodies of the European Union such as Europol, Eurojust, the European Judicial Network (EJN) and others.

The order implies mutual respect and recognition between the Member States of the European Union in the field of international criminal law. The European Union, i.e. the Member States, as well as the national courts are obliged to ensure respect for the fundamental rights of arrested persons, as well as the provisions of the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. Every person arrested on the basis of a European Arrest Warrant has the right to a lawyer, as well as an interpreter if he/she does not understand the reasons why he/she was arrested, all in accordance with the laws of the country in which he/she was arrested.

Key words: European Arrest Warrant, European Union, extradition, European Convention on Extradition, execution of order.